

Forsøgsstationernes Opgave.

Dette Emne har Prof. Stohmann behandlet i et Foredrag, som vi her i Korthed skulle gjengive, thi den Ofsigt, som Forsøgsstationernes Virksomhed har tildraget sig i flere andre Lande udenfor deres egentlige Hjem, Tyskland, har ogsaa bredt sig her til os. Allerede i de 10 Aar, siden Landbohøjskolens Oprettelse, har der været en Slags Forsøgsstation her i Landet, idet som bekjendt en temmelig omfattende Samling af Dyrkningsforsøg ere blevne udførte og stadig fortsættes paa Højskolens Forsøgsmark, ligesom de ogsaa væsentlig ere blevne støttede af Undersøgelser i det kemiske Laboratorium. De Beretninger om disse Forsøg, som aarlig ere meddelte i dette Tidsskrift af Professor Vørgensen, ere blevne læste med megen Interesse af Landmændene; men om man end, naar der tages Hensyn til de ringe Pengemidler, der ere henlagte til disse Forsøg, og til at Forstanderne for den landøkonomiske og kemiske Afdeling ved Højskolen først og fremmest have deres Tid stærkt beslaglagt af selve Undervisningen, maa indrømme, at der er draget flere og større Prøver ind under deres Undersøgelse, end man skulde ventet, saa have dog de begrænsede Midler ikke kunnet undlade i flere Retninger at hæmme eller endog helt at udelukke Forsøg, som det vilde være af stor Bigtighed for Agerbruget at faae udførte. Blandt disse er der maaste ingen, der mere savnes end Fodringsforsøg, og allerede 1859 indgif Undervisningsraadet ved Højskolen med et Andragende til Re-

gjeringen om gennem Rigsdagen at faae de nødvendige Midler hertil bevilligede. Dette skete ikke, men paa den anden Side voxte med hvert Aar Trangen, og selv blandt de praktiske Landmænd vaagnede stærkt Ønsket om at faae slige Undersøgelser satte i Gang, og dette fandt endelig sit Udtryk ved at der ifjor indgaves et Andragende derom fra Landmandsforsamlingen i Nykjøbing p. F. Hellerikke dette Andragende har endnu ført til noget Resultat; Sagen er foreløbig udfjodt; men det er aldeles utvivlsomt, at den enten paa den ene eller anden Maade vil fordre sin Løsning, og — det synes ligesaa utvivlsomt, at det maa blive Statens Opgave at iværksætte denne Løsning.

Justus v. Liebig er Staberer af den Videnskab, som vi kalde Agrikulturkemi. Vel foresandt han et stort Antal Undersøgelser, Jagttagelser og Kjendsgjerninger, men disse laa spredte som Byggesten paa en uegnet Mark; Stenene vedbleve kun at være Sten, fordi der savnedes en kyndig Bygmester, der kunde samle, ordne og benytte Stenene efter en bestemt Plan. Det var dette, som Liebig gjorde i sit berømte Værk i Aaret 1840, og han søjede meget Nyt og Selvstændigt til.

Derfor kan det siges, at neppe nogen Videnskab fra første Færd af er fremtraadt saa udviklet som Agerdyrkningskemi, og hellerikke har nogen Videnskab fundet en saa hurtig Udbredelse. Den er bleven en Videnskab for Folket, dens Betydning erkjendes fra alle Sider, dens Indflydelse paa Menneskehedens Velvære drages ej mere i Tvivl.

Den hurtige Udbredelse i alle Kredse skyldes navnlig en anden Mand, nemlig Adolph Stöckhardt, der, grebet af den nye Lære og begavet med en sjelden Beltalenhed, prædikede den for Tusinder af Tilhørere i en Mængde Foreninger.

Stöckhardt erkjendte imidlertid snart, at der endnu var mange Huller i den nye Videnskab, og da hertil kom, at der blev stillet større Fordringer til ham, end han var i Stand til at tilfredsstille, saa opstod hos ham Tanken om, at oprette Bærsteder over hele Landet, der skulde have den Opgave: at udbrede Videnskaben, at vise Landmændene Nyttens, som den ydede, at udvikle Videnskaben paa en selvstændig Maade og overalt at staa Landmændene bi med Raad og Daad.

Saaledes opstode Forsøgsstationerne. Strax greb ophyste

Statsmænd og praktiske Landmænd Stöckhardt's Tanke, der først blev drøftet paa Landbrugsmøderne i Kleve, Prag og Koburg. Udrustede med de tarveligste Midler begyndte Stationerne deres Virksomhed, men i Spidsen for dem stode nogle faa yngre Mænd, der med godt Mod toge fat paa Opgaven.

Mange Landmænd understøttede Sagen, mange forholdt sig ligegyldige, men mange vare ogsaa Modstandere af den. At de sidste havde Uret fremgaaer vel tydeligt deraf, at der nu næsten findes en Forsøgsstation i hver Provins, og at man i de Lande, hvor der endnu ingen findes, alvorlig omgaaes med den Tanke at oprette en saadan.

Forsøgsstationerne skulle sprede Lys og Indsigt over Agerbruget. Ved at Videnskaben har begyndt at trænge ind i Agerbruget, er der foregaaet saa mange Forandringer og frembuktet saa mange nye Begreber, at Landmanden meget ofte er ude af Stand til at følge dem. Gjennem Landbosforeningerne kan der for en Del raades Bød herpaa; Agerdyrkningsskemiens trænger ind i de fleste landøkonomiske Spørgsmaal, og gjennem agrifkulturkemiske Foredrag, der selvsølgelig ikke skulle behandle vanskelige videnskabelige Emner, men dvæle ved dem, der frembyde en umiddelbar praktisk Interesse, vil der sølgelig spredes Lys over Agerbruget. Dog, ligesaa meget som man skal vogte sig for at gjøre det for videnskabeligt, ligesaa meget bør man holde sig borte fra det Trivielle, der ligesaa lidt vil oplive den Dannede som den mindre Dannede.

Forsøgsstationerne skulle raade og hjælpe. Ved sin Betragtning af Naturen dukker der daglig nye Spørgsmaal op for Landmanden, som vilde berige hans Erfaring, hvis han kunde faae dem rigtig klarede. Landbruget betegnes jo af mange som en Erfaringsvidenskab. Men Iagttagelserne kunne kun komme rigtig til Nytte, saafremt de ret forstaaes. Og dette er netop ofte saa vanskeligt, fordi det iagttagne Fænomen saa ofte er betinget af en hel Række forstjellige Faktorer. Man nøjes saa ofte med at begrunde Erfaringsfætningen paa en enkelt af disse Faktorer, og derfor viser den sig saa ofte uholdbar under tilfyneladende lignende Forhold. Den store Modsigelse, der ofte er mellem de praktiske Landmænds „Erfaringer“, vise dette bedre end noget andet. Men i denne Henseende kan den videnskabelige Hjælp, som Forsøgsstationen yder, netop være til stor Nytte for de praktiske Landmænd.

Nye Gjødningsmidler, nye Fodermidler stilles daglig til Landmandens Raadighed. Er det at tilraade at kjøbe disse, eller spildes Pengene mere eller mindre ved at gives ud dertil? Stationerne ville væsentlig kunne bidrage til at besvare dette

Spørgsmaal. Hvoraf kommer det, at Gjødningshandlen bliver sikkrere, hvor der findes Forsøgsstationer? Fordi Sælgerne vide, at de i Tilfælde af Svig ere udsatte for at stilles for Anklagefranken. Det lader sig ganske vist ikke beregne, hvor stor en Kapital der derved bliver reddet for Agerbruget, men sikkert er det derimod, at den Sum, der bliver anvendt til Forsøgsstationerne, er lille imod den Nytte, som de alene i denne Retning yde Agerbruget.

Forsøgsstationerne skulle tillige gjøre Forsøg, derfor hedde de Forsøgsstationer. Agrifolkemien, om end stærkt udviklet i sine Hovedtræk, trænger endnu til at blive klarert i mange enkelte Punkter; dette kan kun ske ved grundige Forsøg. Ullerede Thaar sagde: „Det er ikke let at gennemføre nøjagtige Forsøg; det er Statens Opgave at formaa Mænd med den tilbørlige Indsigt og Dygtighed til at varetage dem.“ En anerkjendt Landmand udtalte for nogle Aar siden: „De fleste Landmænd ødsle med deres Foder; den ene, fordi han holder for meget Kvæg og fodrer det knapt; den anden, fordi han kunde fodre mere Kvæg med det Foderkvantum, der staaer til hans Raadighed.“ I begge Tilfælde: Tab. Men kun ved de omhyggeligste Undersøgelser, og ikke ved Smaaforsøg og Jagttagelser i Ny og Næ, kan det blive godtgjort, hvormeget det dyrkede Legeme fordrer af hvert enkelt Næringsmiddel, og hvormeget Foder der maa gives for at dække de Udgifter, som vi fordrer af Dyrene. Først naar vi vide nøje Besked herom, er man ej længer udsat for at ødsle med sit Foder. De omhyggeligste Undersøgelser staa derfor i den nøjeste, mest umiddelbare Forbindelse med Landbrugets Prækt.

Enhver, der tager fat paa disse Undersøgelser, vil sige sig selv, at Hensigten med dem bestandig maa være at fremme det praktiske Agerbrug. Naars dette end ikke altid direkte, er det end ofte nødvendigt at gjøre Omveje, først at indlade sig paa Bispørgsmaal, — det egentlige Maal bør dog aldrig tabes af Sigte.

En Fare truer Forsøgsstationerne, og det er de altfor store Forbringere, der stilles til dem. Der forlanges, selv af deres Tilhængere, at de skulle kunne svare paa alle Spørgsmaal, og at de skulle kaste sig ind i alle Naturvidenskabernes Grene. Men det er umuligt at gjøre dette til nogen Nytte; noget Stort opnaaes kun ved Ensidighed i Studium; man kan have Kjendskab til Naturvidenskabens forskjellige Grene; men sine Undersøgelser maa man dog indskrænke til et begrænset Omraade, ellers opnaaes intet, ellers bliver det Stykværk uden noget virkelig indre Værd.

Endnu staaer det Spørgsmaal tilbage: Hvor bør Stationerne lægges for bedst at fyldestgjøre deres Opgave. Fra først af ansaa man det for nødvendigt at lægge dem paa Landet i Forbindelse med en større Bedrift; dels for at holde de Mænd, der arbejde ved dem, i stadig Berøring med det praktiske Agerbrug, dels for derigjennem at skaffe dem Underhold. Langt bedre vil imidlertid Stationen udføre sin Opgave ved at den lægges i de store Midtpunkter for Handel og Om sætning, for det videnskabelige Liv o. s. v. Paa Landet er man altid mere eller mindre isoleret; Foreninger, Handelsomsætninger og mange Slags Forretninger føre stadig Landmanden til Byen, medens han derimod maa gjøre en Rejse blot for det samme, hvis Stationen henlægges til et affidesliggende Gods. I de store Byer, navnlig Universitets-Byerne, kan Stationen faae Hjælp fra alle Sider. Ved Løsningen af vanskelige Opgaver kan der hvert Øjeblik hentes Raad fra Fagmænd; det vilde være forfængeligt, om nogen Stationsbestyrer mente at kunne undvære saadanne Raad.

Desuden er det ogsaa nødvendigt, at Stationen ikke tilmaales de forskjellige Hjælpenidler med karrig Haand, hvis den skal virke til Held; i Begyndelsen fejlede man meget i saa Henseende, men det var nødvendigt; noget saa Nyt og Ukjendt kunde ikke vente store Diffe og vilde i saa Fald næppe være blevet sat i Værk. Nu, da Banen engang er brudt, stiller Sagen sig anderledes, og kun de Stationer, der udrustes med de nødvendige Midler til at løse deres Opgaver, nemlig: at oplyse og klare gennem Forsøg, at raade Landmændene og selv at gjøre Forsøg, ville i Længden være i Stand til at fyldestgjøre de Forventninger og Fordringer, som Praxis stiller til dem.